

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Dreigen - beloven

Cornillie, Bert

Citation

Cornillie, B. (2016). Dreigen - beloven. In *Aries netwerk: een constructicon* (pp. 51-53). Retrieved from <https://hdl.handle.net/1887/3213659>

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3213659>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

16. Dreigen – beloven

Bert Cornillie, KU Leuven

‘De regering dreigt te vallen’ (onenigheid in de coalitie). ‘Racing Genk belooft er een schitterend voetbalseizoen van te maken’ (de eerste matches waren heel sterk). Als sprekers de constructie *dreigen te* + infinitief of *beloven te* + infinitief gebruiken, maken ze een voorspelling over een mogelijke toekomstige gebeurtenis. Ze geven daarbij aan dat ze daarvoor over een bepaald soort informatie beschikken. Iedereen heeft de constructie wel al eens gehoord. De meesten begrijpen hem zonder problemen, maar slechts weinigen zeggen dat ze die zelf gebruiken. Zo ook mijn Spaanse Erasmusstudenten die me erop wijzen dat de constructie in het Spaans slechts sporadisch voorkomt. En toch bestaan de subjectieve lezingen van de twee werkwoorden al vele eeuwen. Niet alleen in het Nederlands en het Spaans, ook in het Frans, het Duits en het Engels, ... en in het Pools, zei een collega me onlangs.

Niemand kan vandaag over *dreigen* en *beloven* schrijven zonder naar het werk van Arie Verhagen te verwijzen. De Leidse hoogleraar heeft er de constructies niet alleen mee op de kaart gezet, hij heeft er ook de subjectiveringstheorie aardig mee beïnvloed (cf. Verhagen 1995, 1996, 2000). Het Nederlands helpt ons vooruit. *Yes we can!* Op een originele manier geeft Verhagen een verklaring voor het feit dat de subjectieve lezing van *beloven te* + infinitief later ontstaan is – eind 18de eeuw – dan de subjectieve lezing van *dreigen te* + infinitief – begin 17de eeuw. Het argument luidt kort samengevat als volgt: *beloven* heeft alles in zich om snel subjectief te worden, maar is ‘karaktersubjectief’, i.e. de kracht van de belofte gaat van het grammaticale subject uit (h/zij zegt ‘ik belooft’). En deze karaktersubjectiviteit blokkeert de sprekerssubjectiviteit. Met *dreigen* is het anders: dit werkwoord

Dreigen – beloven

is ‘spreker-hoordersubjectief’, i.e. de spreker kiest – op een subjectieve wijze – dit werkwoord om een situatie te schetsen, maar het werkwoord houdt geen taaldaad in.

Een mooie communicatief-functionele verklaring die *belooft...* stand te houden. Al is er meer aan de hand. Niet dat recente evidentie roet in het eten *dreigt* te gooien, maar de verklaring onderbelicht de grammatica. Nochtans helpt het Nederlands ons hier opnieuw vooruit. In de zestiende eeuw verschijnt de subjectieve lezing eerst in een nominale constructie (‘den val dreigt’), die rechtstreeks uit het Latijn komt (*minari ruinam*). Pas tijdens de culturele hoogbloei van de Gouden Eeuw gaan schrijvers de subjectieve infinitiefconstructie gebruiken (cf. Cornillie 2014). Twee zaken moeten we ‘meenemen’: (i) de rol van het Latijn in de ontwikkeling van een nieuwe subjectieve *dreigen*-constructie en (ii) de betekenis van de Gouden Eeuw voor de actualisering van de infinitiefconstructie.

En ‘beloven te’? Die moest gewoon wachten tot de nieuwe constructie rijp was. En ondertussen kon de taaldaad verdampen.

Referenties

- Cornillie, Bert (2014). Over de subjectieve lezing van dreigen in het 16de- en 17de eeuwse Nederlands. Historische pragmatiek vs contact-geïnduceerde taalverandering. In: F. Van de Velde, H. Smessaert, F. Van Eynde & S. Verbrugge (red.), *Patroon en argument. Een dubbelfeestbundel bij het emeritaat van William Van Belle en Joop van der Horst*. Leuven: Leuven University Press, 329-348.
- Verhagen, Arie (1995). Subjectification, syntax, and communication. In: D. Stein & S. Wright (red.), *Subjectivity and subjectivisation in language*. Cambridge: Cambridge University Press, 103-128.

Dreigen – beloven

- Verhagen, Arie (1996). Sequential conceptualization and linear order. In: E. H. Casad (red.), *Cognitive Linguistics in the Redwoods: the Expansion of a new Paradigm in Linguistics*. Berlin & New York: Mouton de Gruyter, 793-817.
- Verhagen, Arie (2000). 'The girl that promised to become something': An exploration into diachronic subjectification in Dutch. In: T. F. Shannon & J. P. Snapper (red.), *The Berkeley conference on Dutch linguistics 1997: the Dutch Language at the millennium*. Lanham MD: University Press of America, 197-208.